

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK FÜZETEK

Kéthavonta megjelenő kiadvány
XXVII. évfolyam 265. szám
2023. május-június

„Emlékek nélkül, népeknek
híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

FŐVÁROSI ÖRMÉNY KLUB!

Minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor tartjuk a Fővárosi Örmény Klubot az Orlay utca (Bp. 1114, Orlay utca 6.) közösségi terében.

A pontos program minden hónapban hírlevelünkben vagy, az eokk.hu hírportálon olvasható!

Mindenkit szeretettel várunk!

Örmény egyházi ünnepeink: Pünkösd

A keresztény Pünkösd formailag a zsidó Pünkösd folytatása: Húsvét után hét héttel, vagyis az ötvenednapon tartjuk. Az ünnep magyar neve az ógörög **Pentekoszté** szóból ered, melynek jelentése: ‘ötvenedik (nap)’.

Az ünnep tartalma azonban a kereszténységben új értelmet nyert: a **Szentlélek** eljövételét ünnepeljük. Jézus az utolsó vacsorán megígéri, hogy az Atya új vigasztalót fog küldeni: a Szentlelket, aki örökre velünk marad. És valóban, Húsvét ötvenednapján, amikor az apostolok egy házban összegyűlve voltak, zúgás támadt az égből, és a Szentlélek lángnyelvek formájában leszállt rájuk. Pünkösd örmény neve éppen erre az eseményre utal — a **Hokekaluszt** szó jelentése: ‘a Lélek eljövetele’.

Az örmény rítusban *Kegyelemteli Szent Nerszész* rendelkezése nyomán a Pünkösdöt egy hétig ünnepeljük. Pünkösd hetének minden egyes napjára külön **sarakánokat** (örmény egyházi himnuszt) írtak a középkori szerzők.

Zsigmond Benedek

Legfrissebb és korábbi lapszámainkat megtalálja az eogyke.hu/fuzetek/ oldalon is!

Dr. Ashot Smbatyan lett Örményország magyarországi nagykövete

Örömmel értesültünk róla, hogy május 19-én az Örmény Köztársaság elnöke Dr. Ashot Smbatyant nevezte ki Örményország magyarországi nagykövetének, ezzel elérte célját az az évtizedes, kitartó munka, hogy hosszú szünet után teljesen helyreálljanak Örményország és Magyarország diplomáciai kapcsolatai.

Őexcellenciája *Dr. Ashot Smbatyan*, aki korábban berlini nagykövet volt, jelenleg pedig Georgia örmény nagykövete és már hosszú ideje kitűnő kapcsolatot ápol magyarországi örmény közösségünkkel, párhuzamosan fogja ellátni a georgiai és magyar diplomáciai képviselőt. Munkájához sok sikert kívánunk.

Megjelent: eokk.hu

Semjén Zsolt Örményországban találkozott Nikol Pasinján miniszterelnökkel

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes hivatalos látogatást tett Örményországban, ahol találkozott *Nikol Pasinján* miniszterelnökkel és *Mher Grigorján* miniszterelnök-helyetessel, valamint *Gnel Szamoszján* miniszterrel.

A közlemény szerint *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes korábbi, 2021-es látogatásával elkezdődött a diplomáciai kapcsolatok visszaállítása, melynek eredményeképp tavaly decemberben a két ország között ismét nagykövetségi szintű kapcsolat létesült.

A felek eredményes tárgyalásokat folytattak többek között gazdasági és kulturális témákban – jelezték.

Forrás: MTI

Semjén Zsoltot fogadja Nikol Pasinján örmény miniszterelnök Jerevánban

Újra van magyar nagykövet Örményországban

Elérkezett a nap, amit hosszú idő óta várt a magyarországi örmény közösség. Újra van nagykövete Magyarországnak Örményországban. 2023 május 15-én, **Sikó Anna** Magyarország örményországi rendkívüli és meghatalmazott nagykövete átadta megbízólevelét **Vahagn Hacsaturjannak** az Örmény Köztársaság elnökének.

Ahogy azt a nagykövet asszony is kiemelte, az elmúlt évtizedben mindkét országban sokan és sokat dolgoztak azon, hogy a diplomáciai kapcsolat helyre állhasson. Ez a munka hozta meg most a gyümölcsét.

Vahagn Hacsaturjan köztársasági elnök gratulált **Sikó Anna** nagykövet asszonynak, hogy a diplomáciai kapcsolatok hosszú szünetét követően örményországi magyar nagyköveti posztra nevezték ki.

Nagyra értékeljük kinevezését. Örményország és Magyarország, mint évszázados baráti országok folytatják az együttműködést.

Mindent megteszünk annak érdekében, hogy kétoldali kapcsolataink valóban fejlődjenek és biztos vagyok benne, hogy személyesen is hozzá fog járulni kapcsolataink fejlesztéséhez – mondta az elnök. **Sikó Anna** nagykövet megköszönve a fogadtatást, megjegyezte: *Elég régóta vártunk erre a pillanatra, és ma megvan az eredmény. Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik Magyarországon és Örményországban is azon dolgoztak, hogy mindez megvalósuljon.*

A megbeszélésen szó esett Örményország és Magyarország gazdasági együttműködésének kilátásairól és a lehetőségek minél teljesebb kihasználásáról.

Mindkét fél nagy hangsúlyt helyezett az együttműködés elősegítésére és a közös projektek megvalósítására az oktatás, a turizmus és a kultúra területén.

Vahagn Hacsaturjan átveszi Sikó Anna megbízólevelét

A beszélgetés során hangsúlyozták a nemzetközi szervezetekben, különösen az Európai Unió fórumain való aktív együttműködés és a jó gyakorlatok cseréjének fontosságát a demokratikus intézmények létrehozása érdekében.

Forrás: eokk.hu

Az örmény pátriárkával találkozott Semjén Zsolt

Ma Ecsmiadzinban fogadott *II. Karekin Katholikosz Őszentsége*, az örmények pátriárkája – tájékoztatta a követőit *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes a Facebook oldalán.

Örményországi látogatása során látogatás során a KDNP elnöke az örmény vallási vezetővel, *II. Karekin Katholikosz Őszentségével* is találkozott, akinek átadta a Károli Gáspár Egyetem díszdoktorátusát, és meghívta egy magyarországi látogatásra.

Forrás: Facebook/Semjén Zsolt

Semjén Zsolt és II. Karekin Katholikosz Őszentsége

Dr. Issekutz Ákos tárgyal a Matenadaranban

Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes örményországi látogatása során a delegáció tagjaként részt vett az úton dr. Issekutz Ákos is, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke.

Dr. Issekutz Ákos feladata volt tárgyalni egy új tudományos együttműködésről, melyről Kásler Miklós professzor, a Magyarságkutató Intézet vezetője és dr. Kovács Bálint, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem 2016-ban alakult örmény tanszékének vezetője állapodott meg a jereváni Matenadaranral (Mesrop Mashtots Ókori Kéziratok Intézete), az ősi örmény írásos dokumentumokban fellelhető magyarság eredetére vonatkozó feljegyzések illetve a magyarországi örménység származására vonatkozó információk kutatásáról.

A képen első dr. Kovács Bálint, harmadik Sikó Anna nagykövet, Semjén Zsolt, II. Karekin Katholikosz Őszentsége, hetedik Dr. Ashot Smbatyan. nagykövet, nyolcadik dr. Issekutz Ákos

Fabók Dávid

Saragán-gondolatok Elhunyt Dr. Sasvári László

„Ki olyan, mint az Úr, a mi Istenünk? Keresztre feszítették érettünk, eltemették és feltámadt, hűséges lett a világhoz és felemelkedett dicsőséggel. Jöjjetek népek, az angyalokkal áldást énekeljünk Neki, mondván: Szent, szent, szent vagy Urunk, Istenünk.”

“Több ünnep liturgiájában is előfordul ez a saragán. Az úgynevezett kerubénekek közé tartozik. Az elnevezés onnan ered, hogy az Isten trónja körül álló angyalok énekének az említése szerepel ezek szövegében. Az angyalok ének bevezetője: Szent, szent, szent... Itt is így van! A bevezető kérdés egy zsoltár-versre utal. Ám a következőkben látjuk, hogy Krisztusról van szó, ha név szerint nem is említi. A reá vonatkoztatottakból emeljük ki: „hűséges lett a világhoz”. Nekünk is hűségesnek kell lennünk, hogy megújuljon a világ.”

A fenti és a fentiekhez hasonló értő és “érző” liturgiai idézeteket és rövid magyarázatokat találhattunk immár sok esz-

Szongoth Gábor és dr. Issekutz Sarolta átadja a Szongott Kristóf díjat 2018-ban

tendő óta az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek címlapján, dr. Sasvári László tollából. Nagyon sok szép, felemelő, el-

gondolkodtató részlet mutatta meg az örmény liturgia bőségét és szépségét ezeken a gondolatokon keresztül.

Sajnos a továbbiakban nem élvezhetjük ezeket a nagyszerű válogatásokat, de dr. Sasvári László minden az örményekért, az örmény liturgiáért végzett munkáját nagy hálával köszönjük és az Úr áldását kérjük őrá.

Mejelen: eokk.hu

„Mindennek rendelt ideje van”
Préd 3, 1

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik ismerték és szerették, hogy

dr. Sasvári László

életének 90. évében 2023. április 26-án elhunyt. Temetésére és a lelki üdvéért tartandó gyászliturgiára görögkatolikus szertartás szerint **2023. május 25-én, 14 órakor** kerül sor a Budapest-Kispesti Jézus Szíve Plébániatemplomban.

(1196 Budapest, Áchim András utca 78.)

A FELTÁMADÁS REMÉNYÉBEN EMLÉKE SZÍVÜNKBEN ÉL!

A gyászoló család

Kérjük, hogy az urnatemető adottságai miatt senki se hozzon virágot vagy koszorút. Az ezekre szánt összeget az erre a célra kirakott perselybe lehet majd elhelyezni a szertartás után, amelyet jótékony célokra ajánl fel a család az elhunyt akarata szerint!

Dr. Sasvári László temetése

Megrendülten vettük tudomásul, hogy 2023.04.26-án este meghalt *dr. Sasvári László* könyvtáros, tanár, cserkésztsízt. A család gyászában osztozunk. Halála nagyon nagy veszteség számunkra is, hiszen önzetlenül oly sokat tett az örményekért, egyesületünkért, közösségünkért, az újságunkért, kultúránk megismertetéséért, történelmi múltunk feltárásáért. Mindig önzetlen, lelkiismeretes és kitartó munkát végzett egyesületünk alelnökeként, különös tekintettel a kezdeti időkre, amikor egyesületünket a semmiből kellett talpra állítani. Hálásan köszönjük odaadó munkáját. Nyugodjék békében a lelke.

Dr. Sasvári Lászlót a Kispesti Jézus Szíve Plébániatemplomban helyezték örök nyugalomba, görögkatolikus szertartás szerint. Ákos atya 2023. május 9-én, délután 17. órakor Szentmisét mondott a 89. éves korában elhunyt dr. Sasvári László lelki üdvéért a Rákosfalvai Szent István király Templomban.

Zuró József parókus atya a temetésen

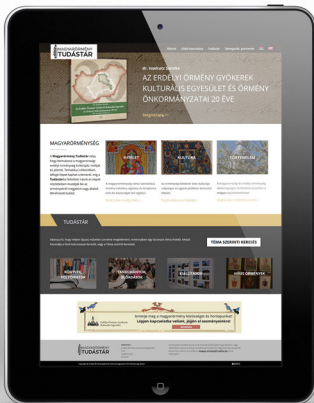

dr. Sasvári László temetése

Dr. Sasvári László életéről és munkájáról szóló cikk található a Füzetek 2019. évi 239. számában.

Lapzártakor érkezett:

2023. május 31-án elhunyt dr. Sasvári László felesége, Marika néni. Nyugodjék békében a lelke!

MAGYARÖRMÉNY TUDÁSTÁR

A Magyarörmény Tudástár célja, hogy egybegyűjtse és bemutassa az erdélyi és magyar örmény diaszpóra múltját és jelenét, történelmét, kultúráját, meghatározó személyeit és írott megjelenéseit.

A Magyarörmény Tudástár egy fokozatosan bővülő, tematikus online adatbázis, benne könyvek, tanulmányok, előadások, kiállítások, híres személyek stb. bemutatásával.

www.magyarormenytudastar.hu

Rangos elismerésben részesült Kovács Bálint armenológus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója

A május 19-én átadott *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* díjban tizenhárom magyarországi nemzetiséghez tartozó, illetve kapcsolódó, kiemelkedő tevékenységet végző személyiség, szervezet részesült, akik, amelyek munkásságukkal hozzájárultak a Kárpát-medence népeinek együttéléséhez. Az elismerést *Soltész Miklós*, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős államtitkára adta át.

Idén mások mellett *Kovács Bálint* is átvethette a *Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes által adományozott díjat az örmény nemzetiséggel kapcsolatos magas szintű kutatói és szerzői munkásságáért és az Örmény Katolikus Egyház kulturális hagyatékának tudományos feldolgozásáért.

A laudáció elismerőleg szólt *Kovács Bálint* egyetemi docens, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Armenológiai Tanszékének alapítója és vezetője munkásságáról.

Kovács Bálint részt vett több nemzetközi kutatóprojektben, az Örmény Katolikus Egyház kulturális hagyatékának tudományos feldolgozásából önálló könyvsorozat született. Oktatott a hallei Martin Luther Universitát Orientalisztika Intézetében, emellett több angol nyelvű tanulmányi ösztöndíjprogramot is szervezett.

A *Pro Cultura Minoritatum Hungariae* díj átadására a kulturális sokszínűség, párbeszéd és fejlődés világnapja alkalmából (május 21.) került sor, melynek rangját az Egyházi és Nemzetiségi Kapcsolatokért Felelős Államtitkárság által rendezett Nemzetiségi Gála ünnepi programja biztosította. A díjátadó gálán részt vettek a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Armenológiai Tanszékének oktatói és diákjai közül többen is, az örömteli hangulathoz pedig *Czárán István*, az Országos Örmény

Önkormányzat elnöke és *Szalayné Sándor Erzsébet* nemzetiségi ombudsmanhelyettes elismerő szavai is hozzájárultak.

*Cikk és fotók forrása:
Magyar Kurir*

Pro Cultura Minoritatum Hungariae díj

Kovács Bálint (jobb szélen) beszélget a díjátadó után Soltész Miklós (jobbról második), dr. Czárán István és örmény diákok jelenlétében

Genocidium megemlékezés és koszorúzás az Orlay utcában

A hagyományoknak megfelelően, az erdélyi gyökerű magyarörmények és önkormányzatai az emléknaphoz legközelebb eső klubnapon, az aktuális műsorral megszorítva megkoszorúzták az Orlay utcai kőkeresztet majd a Fővárosi Örmény Klub áprilisi rendezvényének megnyitását követően gyertyát gyújtott és rövid emlékeztetőt mondott *Várady Mária*.

Várady Mária és dr. Issekutz Sarolta

Központi megemlékezés a Genocídiumról

Friss koszorúk az örmény kőkeresztnél. Már megszoktuk, hogy minden április 24-e más és más időjárással lep meg minket, mi mégis itt vagyunk minden évben a budapesti kőkeresztnél. *Dr. Czárán István* OÖÖ elnök, *Avanesian Alex* Belváros Lipótváros Örmény Önkormányzati elnök, *Koranisz Laokratisz*, görög nemzetiségi szószóló megemlékező beszédét valamint *Fülöp Ákos* örmény katolikus plébániai kormányzó közös imádságát követően az

örmény szószólói kabinet képviselői, az Országos Örmény Önkormányzat és hivatalának vezetői, a magyarországi örmény kulturális intézmények és önkormányzatok megjelent vezetői, és a magyarországi örmény közösség tagjai helyezték el az emlékezés koszorúit. A koszorúzás után az Orlay utcai örmény katolikus templomban került sor a hagyományos szent misére.

Forrás: Örmény Kulturális Központ Facebook oldala

Fülöp Ákos atya és dr. Garaguly István

dr. Rónaszéki László és dr. Czárán István koszorúzott

Fabók Dávid és Dávid Áron koszorúzott

Fabók Dávid

Emeljük fel szívünket! A Geghard Énekegyüttes koncertje

A címben szereplő felhívást a katolikus szentmisében a pap intézi a hívekhez, a liturgia áldozati részében. Nem kicsi kérés ez. Teljes szívvel és lélekkel koncentráljunk a csodára, ami az oltáron történik. Április 21-én pénteken este, a Belvárosi Szent Mihály Templomban bár nem szentmisén vettünk részt, mégis az örmény Geghard Énekegyüttes koncertje az Úrhoz emelte lelkünket, az énekekkel együtt imádkozva a 108 esztendővel ezelőtt lemészárolt másfél millió örmény keresztény és megannyi görög mártír emlékére.

A “Geghard” Együttest 2001-ben alapította *Anahit Papayan* szólista és karmester. A női együttes nyolc énekesnőből áll, művészeti vezetője *Mher Navoyan, PhD*, középkori zenetudós-muzikológus, a Jereváni Állami Konzervatórium professzora. A Szent Geghard kolostorban (IV-XIII. sz.) minden vasárnap énekel isteni liturgiák mellett az együttes széleskörű koncerttevékenységet is folytat. Az együttes fő célja az örmény egyházi és népi kórusmuzsika bemutatása Örményországban és külföldön. A koncerteket gyakran kísérik *Mher Navoyan* művészeti vezető örmény zenei előadásai.

A Szent Geghard kolostor már a középkorban híres volt zenei hagyományairól. A VIII. században *Grigor Ayrivanetsit*, egy nagyszerű zenészt említ a kolostor története. A XIII. században *Mekhitar Ayrivanetsi*, egy középkori híres író és kiváló zenész élt a falai között. A kolostorban még a szovjet korszakban is működtek kórusok.

A kórust *Anahit Papayan* szoprán énekesnő vezényelte a budapesti koncerten. Tanulmányainak 2004-es befejezése után 2012-ig az Örmény Egyházi Zene Állami Központjának szólistája, 2012-ben az Intézmény igazgatója lett.

Az együttes budapesti koncertjét az Örmény Genocídium 108. évfordulójára emlékezve őexcellenciája *Ashot Smbatyan*, Örményország Georgiai nagykövetének és dr. *Czárán Istvánnak*, az Országos Örmény Önkormányzat elnökének beszéde előzte meg. Nagykövet úr hangot adott annak fontosságának, hogy az Örmény Genocídium elismerése fontos és alapvető lépés a békés emlékezés útján. Czárán elnök úr pedig reményét és hitét fejezte ki abban, hogy a politikusok, vezetők egymás nemzeteihez tisztelettel való fordulása segít a jövőben elkerülni az 1915-ös örmény tragédia megismétlődését bármilyen nemzeti, faji, vagy hitbéli alapon.

A koncert három részben mutatta be az együttes repertoárját. Az első rész négy művében az európai szakrális zenéből kaptunk izelítőt. *William Byrd* és *Maurice Duruflé* darabjai után *Kodály Zoltán Ave Mariája* és *Olasz Balázs Salve Regina* című műve hangzott fel a kiváló akusztikájú templomban. A második rész tételei *Szent Nerses Shnorhali* és *Komitas* műveiből álltak, részben a Szent Liturgia zenei részleteiként, illetve önálló kórusművekként. *Szent Nerses Shnorhali* „*Ki hasonló a mi Urunkhoz, Istenünkhöz*” című műve egészen kimagasló, könnye-

ket a szemünkbe csaló előadása csodálatos élmény volt. Itt kell megemlítsük *Meri Martyrosyan* káprázatos szoprán szólóit, amelyek gyönyörűen és kristálytisztán szólaltak meg a templom közepén és értek el az égig és annak Urához minden bizonnyal. Ennek a résznek két további tételét kell kiemelnünk, a „*Kiterjesztett karokkal*” című nagypénteki művet, valamint a Szent Liturgia „*Szent, szent*” című részletét, amelynek hallgatása igazán különleges élmény volt. A koncert befejező részében az örmény tradicionális zene műveiből hallgathattunk néhányat, melyek között szintén *Meri Martyrosyan* és *Tatev Tadevosyan* kiemelkedő szólóiban gyönyörködhettünk.

A pénteki, Belvárosi Szent Mihály Templomban átélt gyönyörű és nagyszerű zenei élmény igazán felemelő volt és bár tragédiára, mártírokra emlékeztünk ez a napon, mégis biztosan és határozottan válaszolhattuk meg a bevezetőben említett, de az eseményen el nem hangzott felhívást: „Felemeltük az Úrhoz”. Legyen áldott minden örmény keresztény mártír emlékezete és Isten áldja meg a geghard Énekegyüttest és további munkájukat.

Megjelent: eokk.hu

A templomban minden ülőhely foglalt volt. Előtérben dr. Hun Eszter és dr. Issekutz Akos, az EÖGYKE elnöke

Őexcellenciája Ashot Smbatyan, Örményország nagykövete mondott beszédet a koncert előtt

Puskás Attila

Az örmény genocídiumra emlékeznek az örmény katolikus és magyarörmény közösségekben

A Romániai Katolikus Örmények Kormányzósága egyházi közösségeiben és az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége tagszervezeteiben idén is megemlékeztek a XX. század első népirtásáról, ami a világ első keresztény népe, az örmények ellen irányult, és további hasonló borzalmas tettek mintaképe lett a század folyamán.

A Kormányzóság örmény katolikus templomaiban és a marosvásárhelyi jezsuita (egykor minorita) templomban örmény katolikus rítus szerint bemutatott szentmiséken felolvasták dr. Kovács Gergely apostoli kormányzónak a népirtás emléknapi üzenetét. A főpásztor Ferenc pápa 2015-ben, a tragikus esemény centenáriuma elhangzott szavait idézve kiemelte: „Szükséges, sőt kötelességünk, hogy emlékezzünk a genocídiumra, mert ahol nem él tovább az emlékezet, ott a gonosz továbbra is nyitva hagyja a sebeket”. „Az örmény népirtás emléknapiján bemutatott szentmiséinkben imáinkba foglaljuk az elhunyt áldozatok lelkét, a menekülteket és a szenvedőket, akik az emberi hatalomvágy és a gyűlölet áldozatává váltak abban az időben és emiatt szenvednek napjainkban is. A népirtás mártírjaira és az otthonukból elűdözött örmény keresztényekre való emlékezéssel most, a húsvéti szent időben tekintetünket a feltámadt Jézus sebeire emeljük, hittel valljuk és hirdetjük Isten örök szeretetét és irgalmát” – fogalmazott az örmény katolikus főpásztor.

Sergey Minasyan, az Örmény Köztársaság romániai nagykövete üzenetében emlékeztetett a genocídium elismerésének fontosságára, amit a világon ez idáig mindössze 32 ország ismert el. A nagykövet kiemelte: „A nemzetközi elismerés kér-

dése (...) továbbra is aktuális mindaddig, amíg az Oszmán Birodalomban elkövetett örmény népirtás elkövetőinek leszármazottai állami szinten továbbra is tagadják azt, és a menekülteket abban a létfontosságú időben befogadó államok, köztük Románia, egyelőre tartózkodnak annak elismerésétől. Románia azonban kulcsfontosságú szerepet tölthet be a népirtás nemzetközi elismerésének folyamatában is.”

Az egyházi megemlékezések mellett az Erdélyi Magyarörmények Szövetsége tagszervezeteiben – Marosvásárhelyen és Székelyudvarhelyen – kulturális programmal és tudományos előadásokkal emlékeztek az Ifjútörök kormány által megtervezett népirtásra. A Gyergyószentmiklóson és Székelyudvarhelyen található emlékműveknél a közösségek, a politikum és a helyi önkormányzat képviselői elhelyezték az emlékezés koszorúit.

Megjelent: www.romkat.ro

Örmény katolikus hírlevél

XXVIII. szám június-július Pünkösöd - Világosító Szent Gergely

Pünkösödöt, a Szentlélek eljövételének ünnepét (örményül: Հոկեկալսոյ - Hokekaluszd), az Egyház születésnapját követően a második szombaton ünnepeljük *Világosító Szent Gergely* Khor Virab tömlöcverméből való kiszabadulásának ünnepét, amely *Trdat király* megkeresztelésének és az örmény egyház születésének ünnepe egyben.

Idén *Küsmődi Attila* szamosújvári plébános, örmény katolikus plébániai kormányzó meghívására 2023. június 10-én a szamosújvári Szentháromság székesegyház templombúcsúján *Fülöp Ákos atya* celebrálta az ünnepélyes szent liturgiát, *Kovács Gergely* gyulafehérvári érsek, a romániai örmény katolikusok apostoli kormányzójának elnöklete mellett, a örmény rítusú katolikus atyák, valamint az erzsébetvárosi, gyergyószentmiklósi és csíkszépvízi hívek közösségében.

Az alábbiakban *Ákos atya*nak a szamosújvári búcsún mondott szentbeszédjét adjuk közre.

„Főtisztelendő Érsek atya, kedves paptestvérek, kedves testvérek!

Először is szeretném azt elmondani, hogyan kerülök én ide. Budapesten vagyok Esztergom-Budapesti egyházmegyében az örmény katolikus lelkész és *Küsi atya* hívott, hogy a búcsún legyek az ünnepi szónon. Ugyanakkor nagyapám Marosvásárhelyen született 1913-ban és mindig büszke volt arra, hogy félig örmény és félig székely, így azért kicsit örmény és félig székely, így azért kicsit örmény vér még belém is szorult, bár ennek fiatal

koromban túl sok jelentőségét még nem nagyon láttuk, nem nagyon érzékeltük.

Búcsúra jöttünk össze. Egyrészt *Világosító Szent Gergely*, másrészt a templom titulusa, a Szentháromság ünnepén, ünnepkörében.

Mit is jelent a búcsú? Nem a teológiai értelemben, hanem maga az ünnep: elmegyünk valahova ünnepelni, megünnepelni a templom védőszentjét, a templom névnapját, a titulust, amire annak idején a templom fel lett szentelve.

Annak idején Sárísaon voltam plébános, ahol az volt a szokás, hogy a környékbeli falvakban a templombúcsúkra rokonok elmentek az adott faluban élő rokonokhoz és ott aztán volt finom ünnepi ebéd, multság, játékok, dodzsem és a szentmise után együtt volt a falu népe, az ismerősök találkoztak egymással.

Az ünnep gyökere a szentmise volt, amin jó esetben együtt vett részt a család, a falu népe és az oda érkező vendégek, zarándokok.

Mikor hittanórán próbáltam kideríteni, hogy voltak-e a gyerekek misén, akkor volt néhány gyerek, aki azt felelte, hogy „Nem voltam vasárnap misén, mert búcsúban voltam.” Mosolyogtató a válasz, nyilván elmagyaráztam nekik, hogy a búcsúnak a lényege, hogy ott vagyunk a szentmisén, a templom ünnepe a búcsú.

A mai világban sokan vannak úgy, hogy már nem látják, hogy mi egy búcsúnak az alapja, csak azt tapasztalják, hogy jó együtt lenni, elmenni oda, ahol épp búcsú van és találkozni másokkal.

Mi akik itt vagyunk a szentmisén, nem felejtjük el az alapját, a gyökerét a búcsúnak: a szentmisét amiben találkozunk Istennel és így találkozunk egymással.

Jó útra kelni, elindulni, kilépni a megszokottból, a biztonságosból, az otthon kényelméből, hogy aztán megtéve az utat, busszal, vonattal, autóval, vagy akár kerékpárral, gyalogosan, ahogy néhányan Csiksomlyóra zárandokolnak, hogy oda érkezzünk arra a helyszínre, ahol az ünnep van.

Ezáltal megnyílik a szívünk, a lelkünk: vállalva az út kényelmetlenségét, az erőfeszítéseit, ráhangolódunk Istenre, akivel találkozni szeretnénk. Mert a búcsúnak ez a mélye, a gyökere: hogy találkozni szeretnénk Istennel.

És itt az örmény templomban egy kicsit az örmény gyökereinkre is szeretnénk odafigyelni, ami valamiképpen összeköt bennünket, ami a múltnak egy darabja, a jelenünk gyökere, ami megtart bennünket és ami fontos számunkra.

Amikor itt vagyunk a templomban Isten házában azért vagyunk itt, hogy a lényeg el ne vesszen, hogy abból induljunk ki, hogy szeretnénk Istenhez közeledni.

Szentháromság ünnepkörében két kérdés merülhet fel bennünk: egyfelől, hogy ki és milyen Isten? Másfelől, hogy ki vagyok én, kicsoda az ember? Eljuthatunk Isten létezéséig az emberi ész fényénél, de azt, hogy Isten milyen, azt abból tudjuk, hogy feltárta előttünk belső életének a lényegét, hogy megmutatott valamit önmagából: a megtestesülésben a nálunk hatalmasabb, megközelíthetetlen fényben rejtőző, távoli Isten közel jön hozzánk és megszólít bennünket, mindenben hasonlóvá lesz hozzánk, a bűnt kivéve.

Így tekinthetünk Istenre, akitől elnyertük a Szentlelket, ahogy az evangéliumban olvashattuk: „Elküldöm nektek a

HÍREK

A plébániaépület tetőtér bővítését-beépítését követően *Óboldogsága XXI. Rafael Péter* katolikus-pátriárkától kapott anyagi támogatás alapján 2023. 06. 06-án elkezdődtek az első szinten, a múzeummal szemben a paplak kialakításának építési-kivitelezési munkálatai. Az építkezés idején, **nyár végéig a múzeum zárva marad.** A szentmiséket és a földszinti közösségi teret az építkezés nem érinti.

Tájékoztatjuk a kedves testvéreket, hogy *Világosító Szent Gergely* ereklyéi megtalálásának ünnepén a június 18-i templombúcsút követően a nyári időszakban vasárnaponként két hetente lesznek csak szentmisék, mindig délután 16:00 órai kezdettel.

A szentmisék időpontjai nyáron: július 2., 16., 30., augusztus 13., 27.

Vígasztalót, a Szentlelket.” Isten kinyilatkoztatta magát nekünk.

Rácsodálkozhatunk Istenre, hogy Isten egészen közel van hozzánk, hogy megszólít, hogy elkísér az utunkon. Talán ez lehet az egyik búcsúfia is, amit elvisszünk magunkkal, hogy Isten közel van hozzánk.

Nem valamiféle elmélet, vagy tan, hanem emberré lett: Jézus Krisztusban megszólíthatóvá válik és egészen közel jön hozzánk. Ahogyan *XVI. Benedek pápa* megfogalmazta: „A keresztény hitünk nem egy tudás-anyag, hanem találkozás egy élő személlyel: találkozás Jézus Krisztussal.”

Ezt a találkozást élhetjük át a liturgiában, az imádkozásban, a szentségek vételében. Ezt a találkozást élhetjük át, amikor egymással találkozunk a közösségben, amikor a közösségben újra és újra egymásra törekszünk figyelni.

És hogy ki az ember? A Szentírás azt mondja, hogy Isten saját képére és hasonlatosságára teremtett bennünket. *Jelenits István atya* annak idején a piaristáknál a hittanórán ehhez hozzátette: a szomszédodat is.

Nem attól függ az ember értékessége, hogy mekkora vagyona van, mekkora a tudása vagy milyen pozíciót tölt be éppen. Hanem az ember azért értékes, mert Isten a saját képére teremtette, a saját képére alkotta meg őt. S ha így tekintünk a másik emberre, akkor sokkal közelebb kerül hozzánk és felfedezhetjük benne Isten szeretetét, Isten képmását.

Ünnepelni jöttünk össze a templom búcsúját, ünnepelni jöttünk össze Világosító Szent Gergelyt, aki az örmény nép megtérítője volt. Istennel találkozunk, az Ő erejét, kegyelmét kérjük további életutunkra, hogy hazatérve az ünnepről megtapasztaljuk az Ő szeretetét, hogy a hétköznapokban is megőrizzünk valamit az ünnepből, amit átélünk itt a templomban, a hétköznapokban is szeretnénk felfedezni Isten jelenlétét, közelségét, megtapasztalni a közösség erejét, a közösség szépségét és ilyen módon rátalálni Istenre az imádságban, rátalálni Istenre a másik emberben. Ámen.”

Találkozó Csíkszépvízen

Az örmény templom búcsús ünnepét és az örmény családok találkozóját tartották június 2-3 között Szépvízen.

A Szépvízi Örmény-Katolikus Plébánia és a Csíkkörzeti Magyarörmény Szentháromság Alapítvány szervezésében tartották 2023. június 2-án és 3-án a hagyományos családi találkozót. Pénteken, a szépvízi és a gyergyói örmény plébániák zenei anyaga – témában tartott előadást *Bodurian Agota. Fejér Antal, az országgyűlési képviselő és szerkesztő* címmel *Daczó Katalin* előadása hangzott el. Szombaton az örmény templom búcsús ünnepe után, a templomkertben az emléktáblákat koszorúzták meg. A családi találkozó a Kaszinóban tartott ünnepi ebéddel ért véget. A találkozó támogatói: Hargita Megye Tanácsa, Szépvízi Polgármesteri Hivatal, Zuglói Örmény Önkormányzat, Szépvízi Közbirtokosság, Bethlen Gábor

Alapítvány és a Csengő Mezőgazdasági Szövetkezet voltak.

Megjelent a Csíkkörzeti Magyarörmény Szentháromság Alapítvány facebook oldalán

Koszorúzás a templomkertben

Riti József Attila

Az örmény katolikus közösség ünnepe Szamosújváron

Kettős ünnepre várta az örmény katolikusokat szombaton a Romániai Katolikus Örmények Ordinariátusa, hiszen az kormányzóság székesegyházának Szentháromság búcsúját, valamint az örmények apostolának, Világosító Szent Gergely tömlőcből való kiemelésének emléknapiját ünnepelték. Fotók: RJA

A többszáz éves múltra visszatekintő egyházi ünnep a ministránsok, a hagyományosan jelenlévő gyergyói „Vörös köpnyegesek”, a meghívott papok és Exc. és Ft. dr. Kovács Gergely gyulafehérvári érsek, örmény apostoli kormányzó bevonulásával kezdődött.

A zsúfolásig megtelt székesegyházban tartott szent liturgiát örmény szertartás szerint *Fülöp Ákos*, a Budapesti Örmény Katolikus Fogolykiváltó Boldogasszony és Világosító Szent Gergely Személyi Plébánia plébániai kormányzója mutatta be, aki egyben a búcsú ünnepi szónoka is volt. A szertartásba bekapcsolódtak a birtuális engedéllyel rendelkező papok, valamint a jelenlévő görög- és római katolikus atyák is.

Az erdélyi örmény katolikusok legnagyobb ünnepén mind a négy erdélyi örmény katolikus plébánia (Csíkszépvíz, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós és Szamosújvár) területéhez tartozó hívek elzarándokoltak Szamosújvárra. A liturgia ünnepélyességét a szamosújvári egyesített római- és örmény katolikus kórus, a medgyesi kórossal közösen emelték.

Az ünnepen egyházi és világi méltóságok is tiszteletüket tették. Jelen volt *Hruban Alexandru* szamosújvári görög katolikus plébános, *Sergey Minasyan*, Örményország romániai nagykövete,

Fülöp Ákos plébániai kormányzó szent liturgiát tart a teltházassal templom előtt

Varujan Vosganian a Romániai Örmények Egyesületének elnöke, *Vákár István*, Kolozs Megye Tanácsának alelnöke, *Drăgan Ovidiu*, Szamosújvár polgármestere, *Balázs-Bécsi Enikő Katalin* és *Bihari Levente*, a szamosújvári RMDSZ önkormányzati képviselői is.

A szent liturgia végén *Küsmödi Attila* főhelynök, örmény katolikus plébániai kormányzó a résztvevők és meghívottak mellett megköszönte a szamosújvári kis örmény katolikus közösség tagjainak, hogy példás hozzáállással kicsitől nagyig segítettek az ünnep előkészítésében.

A szent liturgiát követően a résztvevők az együttlétet egy közös agapén folytatták a nyári kertben, melyen a hagyományos ángádzsábur churutos levest (melynek szamosújvári receptjét itt olvashatják:

<https://kozlony.ro/angadzsabur-churutos-leves>), szolgáltak fel, valamint egyéb finomságok mellett Ararát konyakot is.

A közös ünneplés és együttlét után a hívek Isten áldásával lélekben gazdagon távoztak otthonaikban azzal a reménnyel, hogy jövőre ugyanitt újra találkozhatnak.

Megjelent: Szamosújvári Közlöny honlapján, kozlony.ro

Középen Exc. és Ft. dr. Kovács Gergely gyulafehérvári érsek, örmény apostoli kormányzó

Családi Piknik a Bókay-kertben

Barányfelhős napsütésben került megrendezésre az Országos Örmény Önkormányzat és az Örmény Kultúráért Alapítvány által szervezett, idei Örmény Családi Piknik. A helyszín változott, ezúttal a 18. kerületi Örmény Önkormányzat jóvoltából a Bókay-kert gyönyörű parkja adott otthont a hagyományos éves nyárindító bulinknak. A jó idő, a helyszín és a rengeteg színes program, játék, zene tánc és gasztro minden eddiginél több vendéget vonzott. Köszönet a rendezvényen közreműködőknek, a fellépő művészeknek és minden barátunknak, aki együtt indította velünk a nyarat. Találkozunk jövőre is!

Megjelent az Örmény Kulturális Központ Facebook oldalán

Örmény zenéhez örmény tánc dukált

Ebédidőre finom illatokat ontott a sült hús

Élvezhettük a NUR zenekar előadását

Nemezelní lehetett csodálatos színű gyapjúkból

Rövid beszámolók az elmúlt időszak eseményeiről:

Áprilisi Fővárosi Örmény Klub

Az áprilisi Klub programja *Friedrich Klára* rendkívül érdekes, gondolatébresztő előadása volt, melyben bemutatta *Torma Zsófiát*.

Az újság lapjain nincs elég hely közölni az előadást, de készítettünk egy bejegyzést a Magyarörmény Tudástár Híres emberek menüpontjában, amelyhez felhasználtuk *Friedrich Klára: Tatárlaka, Tordos, Torma Zsófia az újabb adatok tükrében 2004-2020* című könyvét. Ha elolvassuk a régész nő életrajzát ott, megtudhatjuk, hogy az a nő volt, aki kilépett az akkor divatos női szerepkörből, első volt valamiben a világon, életét a kutatásnak szentelte, méltatták, hamisították, mellőzték.

Amikor halála előtt fél évvel megkapta a Kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem rendkívüli bölcsészdoktori oklevelét és díszdoktorrá választották, így reagált: „Holt lóra patkó” A címet végül

elfogadta, tehát joggal nevezhetjük a világ első régész doktornőjének

Mindenkit meglepett az előadónó vélelme, hogy azért volt ez a nagy ellenszél, amelyben *Torma Zsófiának* dolgoznia kellett, mert Kossut párti volt. A hatalmon lévő Kossuth ellenes intézményrendszer a kiegyezés után nem engedhette meg, hogy *Torma Zsófia* elméletei elismerésre kerülhessenek.

Világosító rendezvény Zuglóban

Május 13-án Zuglói Örmény Önkormányzat és a XV. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat által került megrendezésre a Zuglói Nemzetiségek Házában a *Világosító Szent Gergely* tiszteletére tartott ünnepi megemlékezés.

Az előadó *Zsigmond Benedek* volt (az előadás e szám oldalain olvasható), majd *Vikol Kálmán* és *Pálma Zoltán* együttese az ünnepi alkalomhoz illő örmény és magyar zenével kápráztatták el a megjelenteket.

Zsigmond Benedek előadása közben

Marosváryné Csabonyi Éva

A Margit-híd összeomlása a világháborúban

A Fővárosi Örmény Klub május 18.-i klubestje programjának keretén belül *A Margit-híd összeomlása a világháborúban* címmel *Marosváry István* könyvét *Horváth Zoltán György* Podmaniczky-díjas Műegyetemi mesteroktató mutatta be.

Azért is nagyon fontos dolog, hogy megpróbálkozzunk a múltban történt dolgok hiteles feltárásával-pláne, ha az igazság egy kis szeletét ismerjük – mert a mindenkori politikai haszonszerzés megpróbálja a tényeket a saját érdekében felhasználni. A hivatalos történetírás a dokumentumfilmek a mai napig robbantásról beszélnek. *Marosváry István* édesapja „koronatanúja” ennek a történetnek, ő mesélte el fiainak a híd összeomlásával, újjá építésével kapcsolatos élményeit, tapasztalatait.

István édesapja hidász mérnök-utász-százados szemtanúja volt az 1944 november 4.-én történt Margit híd összeomlásának. Láta, hogy a Margit-híd pesti hídfőjének hídvé belezuhant a Dunába. Füst, porfelhő, lángnyelvek voltak láthatóak, aki és ami a hídon tartózkodott belezuhant a Dunába. A híd alatt összekötő gáz, villanyvezetékek, telefonvezetékek szakadtak szét, ami meggyújtotta a gázt, ezért tűnt úgy, mintha felrobbant volna a híd. Egy híd, amit aláaknáznak, a robbanás folyamán az alátámasztásnál roncsolódik. A híd második pesti hídtartója közepén megroppant, nem fölfelé ment, mint ahogy a robbanások szokott, hanem lefelé zuhant. Ez az összeomlást igazolja. 1945 késő nyarán érkezett haza István édesapja a hadifogságból és azonnal munkára jelentkezett az akkor éppen épülő Kossuth hídhöz. Az az ember, aki észrevette, hogy ért a hidakhoz, *Korda István* volt, aki a Duna-hidak újjá építésé-

nek egyik főmérnökeként irányított. Szellemileg és emberileg is összetalálkoztak.

A Margit-híd újjá építését 1946-ban kezdték meg. István édesapja új technológiával víz alatti lángvágással emeltette ki a híd roncsait. A leküldött búvárok látták, hogy az aknák sértetlenek, nem vállalták a további munkát. István édesapja kénytelen volt lemenni, majd elmondása szerint minden robbanó töltet érintetlenül a híd roncsai alatt lógott. Minden vezeték álca volt, csak látszólag aknázták alá. A Margit hidat abban az állapotában nem lehetett volna felrobbantani, mert a töltetek nem voltak bekötve. Ezután tüzserészeket kellett hívni, nekünk nem volt bűvár tüzserészünk, a megszállóknak kellett szólni. Az akkori közlekedési miniszter Gerő Ernő egy, a hidakkal kapcsolatos jelentésre hívta be Korda főmérnököt és Marosváry Jánost – István édesapját –, majd megfenyegette őket, ha bárkinek beszélnek a hiddal kapcsolatos dolgokról, a családjukat is kiirtják.

A Margit-híd roncskiemelése

Marosváry János

A híd katasztrófájának okait kutatva, a Műegyetem Hidépítési tanszékén metallográfiai bevizsgálásra került sor. Az eredmények fáradásos törést állapítottak meg. Az 1876-ban épült híd keskenynek bizonyult, ezért 1937-ben kiszélesítették. A hidat úgy építették össze, hogy az egyik része előfeszített, a másik utófeszített volt, állandóan önmagát fásasztotta. A híd az októberi nagy hadászati átcsoportosítások következtében (harckocsik, katonák) a túlterheléstől összeomlott egészen váratlanul 1944 november 4.-én kora délután.

Mint későbbi vizsgálatok alapján, egyértelműen kiderült, hogy konstrukciós hiba miatt történt a katasztrófa. A Margit-híd tragédiája következtében 2 vagy 3 utász-katona tisztet statáriális bíróság elé állítottak a konspiráció miatt és kivégezték őket. A németek az ősz elején a nagy visszavonulásukkor a magyar utászoknak adták ki a parancsot a dunai hidak alá aknázására, melyet a magyarok elszabotáltak. A Margit-híd összeomlásával derült fény a hidak robbantásra való szabálytalan előkészítésére, tudatos hanyagságra. (Ha nem következik be a tragédia, később már januárban nem semmisíthették volna meg a Duna hidakat). Ezután gyors mun-

kával a németek aknázták alá a hidakat, de a totális megsemmisítés nem sikerült.

A 2011-es híd rekonstrukciójánál a bűvárok rengeteg holttest maradványt hoztak föl. A vizsgálatok megállapították, hogy egyetlen holttest maradványon sem volt robbantáshoz köthető sérülés. Az akkori politikai érdek az volt, hogy a Margit-híd felrobbant, a náciak tették. A háború után minden irat, bizonyíték megsemmisült, eltűnt, elvitték.

A Margit-híd pesti oldalán 1948-ban elhelyezett emléktábla, mely a munkálatokat vezető *Korda István* főmérnök, *Marosváry János* utász mérnök katonatiszt, sok-sok kétkezi munkás nevét dicsőségtábla örökítette meg. A táblát 2011-ben a Margit-híd rekonstrukciója során levették, majd a felújítás után nem helyezték vissza, ez kegyeletsértés a hősiessen helyt állt építkezéssel szemben.

Aki e cikk után még bőségesebben szeretné a pontos részleteket megtudni a Margit-híd 1944-es katasztrófájáról megismerni, annak ajánlom a Romanika Kiadó gondozásában megjelent könyvet beszerezni és elolvasni.

A könyvbemutató végén *Horváth Zoltán György* megemlítette, hogy ez a kis könyv is állítson méltó emléket a Margit-hidnál hősi halált halt lelkeknek, a számos tragikus halált halt áldozatnak és a sok szorgalmas újjáépítő embernek.

Zsigmond Benedek

Világosító Szt. Gergely és Krisztus világossága

(Elhangzott a Világosító Szt. Gergelyről való ünnepi megemlékezésen, 2023. május 13., Zuglói Nemzetiségek Háza)

Immár sok éves hagyomány, hogy a Zuglói Örmény Önkormányzat májusban ünnepi rendezvényt tart *Világosító Szt. Gergelyre* emlékezve. Az évenkénti rendezvény apropója *Világosító Szt. Gergely* egyházi ünnepe, amely mindig Pünkösöd után esedékes. Jómagam is gyakran kapok felkérést, hogy ezen az ünnepeken *Világosító Szent Gergely*ről beszéljek. Minden évben igyekszem az ünnep más és más aspektusát kiemelni. Az idei alkalommal egy olyan témát szeretnék röviden bemutatni, amelyről az előző alkalmakkor keveset beszéltem: mi is az a világosság, amelyet elhozott *Szent Gergely* Örményországba?

Mielőtt ennek ismertetésébe belefognék, tekintsük át az ünneppel kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat! *Világosító Szt. Gergely* az örmény egyház második legünnepeltebb szentje, *Szűz Mária* után. Az örmény rítusban, a római és a bizánci rítushoz hasonlóan, *Szűz Mária* a szentek között kiemelt szereppel bír, hiszen tőle született meg a Megváltó. *Világosító Szt. Gergely* pedig kifejezetten az örménységhez kötődő legfontosabb szent. Nem véletlen, hogy az Orlay utcai örmény katolikus templomnak éppen *Szűz Mária* és *Világosító Szt. Gergely* a patrónusa.

Az egyházi év során *Világosító Szt. Gergelynek* több ünnepe is van. Ezek közül az a legnagyobb, amelyikhez ez az évenkénti rendezvény is kapcsolódik. Ennek az egyházi ünnepnek az időpontja

a Pünkösöd utáni 4. vasárnapot megelőző szombat. Ezt azért szokás ilyen körmönfontan fogalmazni, mert a Pünkösödöt közvetlenül követő szombat az örmény rítusban még Pünkösöd egyhetes ünnepéhez tartozik, annak utolsó napja. A „Pünkösöd utáni 4. szombat” meghatározás így nem mondaná meg egyértelműen, hogy melyik szombatról is van szó.

Érdekes, hogy az örményeknél a legtöbb ünnep változó, nem valamely hónap fix napján van, hanem a nagyobb változó ünnepekhez képest szokás minden évben kiszámolni. Ez az oka annak, hogy az örményeknél a névnapot ma már kevesen ünneplik, elsősorban egyházi körökben köszöntik fel egymást.

Ennek a Pünkösöd utáni Gergely-ünnepnek a teljes neve: *Világosító Szt. Gergely ereklyéinek megtalálása*, örményül: *Küid nōshárác*. Az örményeknél szokás, hogy a szentek először csak ideiglenes sírhelyet kapnak. Évtizedekkel, olykor évszázadokkal később, amikor elkezdik ünnepelni a szentet, megkeresik az ereklyét és nagyobb templomot építenek számára.

Világosító Szt. Gergelyt méltán ünnepli az örmény egyház ilyen kiemelten. Anélkül, hogy elmondanánk a teljes történetet, amelyet az előző években már többször kifejtettünk, felidézzük a legfontosabb pontokat: 1. *Világosító Szt. Gergely* felvette a keresztény hitet egy akkor még pogány országban, ezáltal veszélynek tette ki az életét. 2. Hite miatt megkínózták, majd börtönbe vetették, mégpedig egy „mély verembe” (*Hor Viráp*). 3. Miután a király kihozatta a börtönből, megkeresztelte a

királyt, ezzel Örményországban államvallássá lett a kereszténység. 4. Gergely tanított és térített egész Örményországban. 5. Cézareában püspökké szentelték. 6. Ő lett az örmény egyház első előljárója, későbbi terminussal: az első katolikosz. 7. Hatalmas munkával megszervezte az egyházat Örményországban.

Most térjünk rá arra, mit is jelent *Szt. Gergely* teljes nevében a „Világosító” kifejezés. Az örmény liturgiában több szöveg beszél arról, hogy *Szt. Gergely* megvilágosította az örményeket. Itt fontos tisztáznunk valamit. A magyar nyelvben a „megvilágosodás”, „megvilágosult” szavakat gyakran a buddhizmussal kapcsoljuk össze. Ez azonban egy félrefordítás eredménye: a szanszkrit bódhi szó valójában „ráébredést” jelent, a buddha szó pedig „ráébredtet” (aki ráébredt valamire). Ezzel szemben a „megvilágosítás”, „megvilágosít” szavak a Közel-Keleten az utóbbi két évezredben mindig a kereszténységre utáltak. A görögben a főtídzó szó azt jelenti: megvilágosít, megtérít, megkeresztel. Ezekben a jelentésekben használja a megvilágosít szót több közelkeleti nyelv, így az örmény is.

Már magában az Újszövetségben is a „világosság” szó egyértelműen Krisztus világosságára, a Jézus által elhozott hit világosságára utal. Nézzünk meg két példát!

János evangéliumának az elején a következőt olvashatjuk: „*Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága. És a világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel.*” (Jn 1, 4–5). „*Az igazi világosság, amely minden embert megvilágosít, eljött a világba. A világban volt, a világ általa lett, mégsem ismerte fel a világ.*” (Jn 1, 9–10) Az evangélista itt *Jézus* eljövételéről (megszületéséről és tanítói működéséről) beszél, aki az igazi világosság, ám a bűnös világ nem ismerte

fel őt. „*Ám akik befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek: azoknak, akik hisznek a nevében.*” (Jn 1, 12). Ezt jelenti tehát a megvilágosodás.

Érdekes, hogy a magyar nyelvben a „világ” és a „világosság” ugyanabból a tőből ered: a lámpa világa az a tér, amelyet a lámpa bevilágít. Ehhez kapcsolódik a következő szentírási szöveg, ezúttal Máté evangéliumából, a hegyi beszédből: „*Ti vagytok a föld sója. (...) Ti vagytok a világ világossága. (...) S ha világot gyűjtanak, nem rejtik véka alá, hanem a tartóra tesszik, hogy mindenkinek világítson a házbán.*” (Mt 5, 13–16).

Krisztus világosságáról szól egy régi keresztény himnusz, amelyet a bizánci liturgia megőrzött, a görög katolikus liturgiában „*Enyhe világossága*” címen ismeretes. A bizánci himnusz bekerült az örmény liturgiába is, most az örmény változat magyar fordítását közöljük:

„*A halhatatlan mennyei szent életadó Atya szent dicsőségének szelíd világossága: Jézus Krisztus. Elérkezvén a nap alkonyulatán, megláttuk az est világosságát. Áldjuk az Atyát és a Fiút és az Isten Szent Lelkét, és mindnyájan mondjuk: ámen. Tégy méltóvá bennünket, hogy minden órában áldjuk az ének hangjával a mindennél szentebb Háromság dicsőségének nevét, aki életet ad nekünk, amiért a világ téged dicsőít.*”

Ebben az esti himnuszban a szerző a lenyugvó napot *Krisztussal* állítja párhuzamba. Ahogy megérkezünk a templomba az esti zsolozsmára és meglátjuk az alkony fényeit, *Krisztus* jut az eszünkbe. A templomokat a középkorban és egészen a legújabb időkig úgy építették, hogy az oltár mindig kelet felé nézzen. Az oltárszentségben ott van *Krisztus*, ezért az oltár felé, egyúttal kelet felé hajlunk meg. A

misét az örmények mindig délelőtt mutatták be. A nap *Krisztus*ra, a kelő nap pedig *Krisztus* feltámadására emlékeztet minket. Az örmény egyházban a böjti időszak kivételével minden vasárnap *Krisztus* feltámadását ünnepeljük, mivel a Szentírás szerint *Krisztus* vasárnap támadt fel.

Végezetül nézzünk meg két kifejezetten örmény éneket *Krisztus* világosságáról!
Ld. a két keretes szöveget.

Az első ének (Győzedelmes új áldást) a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepén elhangzó himnusz. Érdekes, hogy ez a szöveg egy sarakán (örmény liturgikus himnusz), viszont formailag kanció (azonos szótagszámú sorokból áll). A második versszak arról szól, hogy *Jézus* azért jött, hogy megvilágosítsa azt a közösséget, amelyet maga köré gyűjtött, vagyis az egyházat. *Krisztus* kereszthalált halt értünk, és a kereszten eljegyezte az ő hitvesét, az egyházat. *Krisztus* világosságát hozta el aztán *Szent Gergely* az örményeknek.

A második ének (Napkeletkor kelő Nap) *Világosító Szt. Gergely* ünnepének kanciója. A nap itt is *Krisztus*t szimbolizálja. A Szentföld, ahol *Jézus* tanított, Örményországhoz képest (dél)nyugatra található, ezért írja az ének szerzője, hogy az örmények számára nyugat felől kelt fel a nap. A „felleg” a pogány vallás és a bűn, amelyet *Krisztus* elűzött. A Gergely név görögül ‘virrasztót’ jelent, a „virrasztó” pedig az angyalok egyik neve az örmény rítusban. *Világosító Szt. Gergely* a „násznagy” *Krisztus* és az örmény egyház nászágában. A kanció ezután röviden összefoglalja *Szt. Gergely* ténykedését: megkínózták, verembe vetették, de véreből kikelt az örmény egyház. *Világosító Szt. Gergely* azt a lámpást hordozta körbe Örményországban, amelynek világossága nem más, mint *Jézus Krisztus*.

Himnusz a Szent Kereszt felmagasztalására

(Ismeretlen középkori szerző)

Győzedelmes új áldást
zengjünk most a magasba
királyunknak, *Krisztus*nak,
minden hívő seregek.

Világosítani jött választott
választott szent Egyházát,
eljegyezvén kereszten:
neki zengjen dicsőség.

Ünnepeljünk e napon
Szent Keresztet avatván,
Meváltónak áldozunk
tisztelettel örökké.

Fordította: Zsigmond Benedek

Kanció Világosító Szt. Gergelyről

(Ismeretlen középkori szerző)

Napkeletkor kelő Nap
támadt nekünk napnyugatról:
napsütés a felleget
Péter nyájáról elűzte.

Koszorúslány érkezett,
jó hírt hozott a násznagnak:
„Ébredj, virrasztó nevű,
ébredsz büntől tespedőket!

Kelj, veremben szunnyadó,
lámpás legyen néked *Krisztus*;
földet öntözz véreddel,
vess jó magot, lelki munkás!”

Fordította: Zsigmond Benedek

Fabók Dávid

Örmény napot terveznek a Skanzenben

Tavaly, 2022 májusában nyílt meg a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban - közkedvelt nevén a Skanzenben - az Erdély Tájegység. Különlegessége nem csak méreteiben rejlik, hanem abban is, hogy a modern múzeumpedagógia módszereivel, valamint modern audiovizuális eszközökkel, a mai, fiatalabb nemzedék számára is inspirálóan mutatja be tartalmait.

Az egy esztendeje megnyílt kiállítás nemcsak a korábban a Skanzentől megszokott falusi portákat mutatja be, az épületegyüttes hat kisvárosi épület, öt falusi porta, egy unitárius templom, iskola és kultúrház egysége.

A projekttel több évtizedes várakozás és igény teljesült. Nemcsak az élményszerzést, oktatást szolgálja az új látványosság, hanem fontos értékmentő munka is folyt a munka kapcsán, hiszen a világ modernizációjával az eredeti, archaikus épületek gyorsuló ütemben tűnnek el.

A teljes projekten 27 történész és néprajzos dolgozott, a 2025-26-ra tervezett befejezésű program pedig még további közel száz épület létrehozását jelenti.

A magyarországi erdélyi gyökerű örménység számára a kiállítás már megnyílt első fele különösen fontos, mivel a megépült épületek egyikében a kézdivásárhelyi örmény kereskedő és kereskedelmi

tanácsos, *Dávid Antal* üzlete, valamint az üzlet feletti polgári lakásban a múlt század eleji örmény család, egyben az erdélyi örmény közösség életét bemutató kiállítás nyílt meg.

Egy évvel a Tájegység megnyitója után, a Skanzen tematikus délutánt rendez az Erdélyi kisváros főterén és épületeiben. Ez alkalommal az örményeket mutatja majd be az esemény, zenében, táncban, formavilágban, gasztronómiában. Az augusztus 12-re tervezett programon a gyermekek különféle kreatív foglalkozásokon vehetnek részt, kóstolhatunk örmény levest (angadz-aburt) és más finomságokat, lesz zene és tánc, valamint az örmények nyomába eredünk a kiállításon bemutatott család rendhagyó tárlatvezetésével.

Tartalmasnak és nagy ívűnek ígérkezik a program ezen a nyári estén, melynek részleteiről a továbbiakban is hírt adunk majd.

Szabó Krisztián

Az Első Örmény Köztársaság kálváriája

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek még soha nem foglalkozott Örményország történelmének azzal a korszakával, amikor először kiáltották ki a köztársaságot. A lenti cikk UJKOR.HU portálon jelent meg 2019-ben.

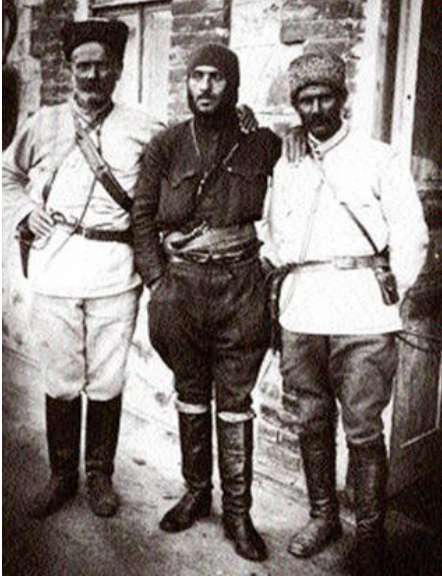
1918. május 28-án Tbilisziben az Örmény Nemzeti Tanács kikiáltotta a független Örmény Köztársaságot. Az olvasóban e mondat után felmerül a kétely: 'De Tbiliszi nem a mai Georgia (korábban Grúzia) jelenlegi fővárosa?' A kérdésre a válasz, igen, de 1918-ban Tbiliszi még egy nagyobb számú örmény lakossággal rendelkező város volt a Kaukázusban, amit közvetlen katonai műveletek az első világháború során nem veszélyeztettek, továbbá itt összpontosult az államisággal nem rendelkező, orosz fennhatóság alatt élő örmény értelmiség. Az örmények egy jelentős hányada – miután a független államiságuk megszűnt 1375-ben, amikor a Kilikiai Királyságot elfoglalták a mamlukok – szétszéledt a világ különböző részeire, ahol diaszpórában éltek tovább. Másik hányaduk helyben maradt és a különböző későbbi birodalmak – Orosz Birodalom, Oszmán Birodalom és a Perzsa Birodalom – alattvalói lettek.

Az cári Oroszországban maradt örmények kulturális központja Tbiliszi volt, ahol a 19. század végén kialakultak az első politikai pártok is az örménység körében. Ennek tudatában nem meglepő, hogy a független ország kikiáltására is itt került sor 1918. február 10-én, amikor Tbilisziben

megkezdte ülését a – dél-kaukázusi küldöttekből álló – Transzkaukázusi Szejm. Ez a gyűlés március 1-jén indítványozta, hogy a régió, a szejm vezetésével – Szovjet-Oroszországtól függetlenül – kezdjen különbéke tárgyalásokba az Oszmán Birodalommal. Erre a török fél hajlandóságot mutatott, amennyiben az örmény szejm kikiáltja függetlenségét Szovjet-Oroszországtól. Erre április 9-én sor is került és ezzel létrejött a Transzkaukázusi Demokratikus Föderatív Köztársaság, amely három tagköztársaságból, Azerbajdzsánból, Grúziából és Örményországból állt. A szejm képviselői azért is döntöttek a függetlenség kikiáltása mellett, mert azt remélték, hogy a török hadsereg ellenállás nélküli benyomulása a régióba ezzel leál-

Örmény területek az első világháború végén
(Forrás: 4.bp.blogspot.com/)

*Garegin Nzsdeh harcosai társaságában
(Forrás: wikipedia.org)*

lítható. Az első világháború azonban még zajlott, s az oszmánok nem kívánták feladni Baku olajban gazdag területét. Végül a béketárgyalások májusban kezdődtek meg annak ellenére, hogy a török hadsereg mélyen a független állam belsejében állomásozott csapataival, sőt május 20-án elfoglalta Alexandropolt is (mai néven: Gyumri).

A fiatal állam politikusai azonban eltérő véleményen voltak a további teendőkkal kapcsolatban. A grúz vezetés külföldi garanciát keresett, ezért kapcsolatba lépett a Német Császársággal, hogy egy szerződést kössön *II. Vilmos* kormányával. A Berlin feltétele a német katonai és diplomáciai segítségért cserébe Grúzia függetlensége volt. Az örmények szemben a grúzokkal saját milíciáikra támaszkodva fegyveres ellenállásban gondolkodtak a török csapatokkal szemben. A törökök elleni fegyveres ellenállásának már több,

mint húsz éves múltja volt az 1894-es zejtuni ellenállástól óta. A Jerevánt és környékét irányító *Aram Manukján* számára tapasztalt parancsnokok álltak rendelkezésre, s így minden nehézség ellenére – élelmiszer- és gyógyszerhiány, menekültek és járványok – már 1918 elejétől egy kvázi városállamot működtetett. Az örmény ellenállás mellett szólt az 1915-től kezdődő örmény népirtás is, amely során örmények százazreit deportálták a szíriai sivatagba. (A törökök csak azokon a helyeken nem jártak sikerrel, ahol a lakosság fegyveresen ellenállt.) Az azeriek ellentétben az előző két nemzetiséggel a törökökben nem fenyegetést, hanem a térség muszlim lakosainak szövetségést láttak.

Mindezek a belső kaukázusi ellentétek és a törökök előre nyomulása hozzájárult a fiatal állam széteséséhez. Május 22-én Szardarapatnál az örmény milíciák felvették a harcot a török reguláris erőkkel, amelyek a többnapos csata után győzelmet arattak és megállították a további előre nyomulást Jereván felé. Ezzel egyidőben az örmény csapatok szintén megállásra kényszerítették a törököket Karaklisznél, noha a települést később fel kellett adniuk, miután a készleteik kimerültek. Ez a város tökéletes kiinduló pont lehetett volna egy Tbiliszi elleni támadáshoz, de a török veszteségek mértéke miatt erre végül nem került sor. Május 26-án Grúzia kivált a Transzkaukázusi Demokratikus Föderatív Köztársaságból és megszületett a Grúz Demokratikus Köztársaság. A független államot a Német Birodalom és az Oszmán Birodalom elismerte, majd hamarosan német csapatok érkeztek az országba a növekvő bolsevik veszély elhárítására.

Folytatjuk a következő számban!

Örmény diaszpórák a világban - 2

A <http://diaspora.gov.am/en/diasporas> honlap felsorolja az örmény diaszpórákat és országonként végigveszi, hogy mekkora örmény lakossága van és mikor települtek be. Ezeket a leírásokat mutatjuk be ABC sorrendben haladva, lapszámunként.

BELGIUM

Egyes források szerint a középkorban örmények telepedtek le Belgiumban, de az örmény közösségek elsősorban az 1915-től 1923-ig tartó örmény népirtás, illetve a 90-es években, a Szovjetunió bukását követően alakultak ki.

Jelenleg 25 ezerre becsülik az országban tartózkodó örmények számát, akik többsége Örményországból érkezett bevándorló.

A legnagyobb örmény közösségek Brüsszelben és Antwerpenben találhatóak. Viszonylag sok örmény él Mechelenben, Cortricban és Liège-ben, míg mások az ország 138 városában elterjedtek. Ország-szerint vannak vasárnapi iskolák, médiák, kulturális csoportok és egyéb szervezetek.

Az örmény apostoli és evangélikus egyház Belgiumban működik. 1990. május 7-én nyitották meg és szentelték fel Brüsszelben a Szent Mária Magdolna örmény apostoli templomot, Belgium első örmény lelki épületét. Antwerpenben, Liège-ben és Mechelenben rendszeres istentiszteleteket tartanak, számos más városban pedig nem rendszeres istentiszteletet tartanak.

Az Örmény Evangélikus Egyházat 1991-ben alapították Brüsszelben, és mintegy 500 követője van. Antwerpenben, Hasseltben és Liège-ben rendszeresen tartanak istentiszteleteket. Van egy kis katolikus közösség, de nincs katolikus egyház.

Az 1922-ben alapított Belga Örmények Bizottsága a legrégebbi örmény szervezet Belgiumban, kezdetben „Belgian-Armenian Diaspora Organisation” néven, de később „Belgiai Örmények Bizottságává” nevezték át.

A belgiumi örmények főként a kereskedelemben, az építőiparban és a szolgáltatásokban tevékenykednek. Az országban számos kis- és középvállalkozás, jogász, zenész, irodalomkritikus, művész, sportszakember működik.

A Belga Királyság Szenátusa 1998-ban határozatot fogadott el az örmény népirtás elismeréséről.

BRAZILIA

Különbféle források szerint az örmények az 1890-es évek óta telepedtek le Braziliában, amikor is Konstantinápolyból és

Nyugat-Örményország tartományaiból egyes örmény családok átkeltek az óceánon, és Brazília keleti régióiban kezdtek élni. A 19. század második felében az Oszmán Birodalomban az örmények mindennapos üldöztetése és megszárlása miatt az örmények más országokba kezdtek költözni, beleértve Amerikát is. A brazil-örmény közösség kialakulása azonban 1920-1926-ban ment végbe, amikor a főként kilikiai örmények nagy csoportjai telepedtek le São Paulóban.

A brazil-örmény közösség az 1950-es években és az 1960-as évek végén növekedett, amikor örmények csoportjai Libanonból, Szíriából, Törökországból, Egyiptomból és Franciaországból Brazíliába költöztek. São Paulo, Rio de Janeiro, Porto Alegre és Fortaleza városaiban telepedtek le. Az adatjelentések 50 000-re becsülik az örmények számát Brazíliában.

Az örmények jelentős karriert futottak be a kereskedelem, a pénzügyi szolgáltatások, a tudomány, az oktatás, az orvostudomány, a kultúra és a politika területén.

Brazíliában van örmény apostoli, katolikus és evangélikus templom, egy iskola és óvoda, valamint egy örménytudományi tanszék a São Paulo-i Egyetemen. A közösségben hazafias, karitatív, kulturális, oktatási és sportszervezetek/szakszervezetek működnek. Vannak táncsoportok, kórusok és sugárzott rádióállomások.

A brazil-örmény közösséget saját alapokmánya irányítja (amelyet a brazil kormány ratifikált), amelyben egy negyven tagú nemzeti képviselőtestületet választanak, amely viszont megválasztja a központi igazgatási tanácsot.

1970-ben a helyi örmény közösség és egyházak támogatásával emlékművet állítottak az örmény népirtás áldozatainak. São Paulóban van egy tér, híd és metróállomás, az úgynevezett „Örményország”.

Egy örmény khacskart helyeznek el São Paulo törvényhozó gyűlésének parkjában.

A brazil szenátus 2015-ben ismerte el az örmény népirtást

BULGÁRIA

Az örmények eredetileg az 5-7. században telepedtek le Bulgáriában. A jelenlegi közösség főként a 19. század végén és a 20. század elején alakult ki a Hamidian megszárlások és az örmény népirtás túlélőiből, valamint az Örményországból nemrégiben átköltözött örményekből. Ma mintegy 30 000 örmény él Bulgáriában, ahol nemzeti kisebbségnek számítanak.

Az erősen örmény lakta városok közé tartozik Plovdiv, Szófia, Burgasz, Várna, Rousseau, Schumen, Dobrich, Silistra és Haskovo. Ezekben a városokban több tucat örmény intézmény, médiaintézmény, könyvtár, kulturális központ, vasárnapi iskola és egy napi iskola található Plovdivban.

A Bulgáriában létrehozott Szófia-i Örmény Szervezetek Koordinációs Tanácsa számos örmény közéleti és kulturális szervezetet foglal magában.

Bulgáriában 11 örmény apostoli egyház van és katolikus és protestáns egyházak.

2009-ben egy 17. századi örmény templomot fedeztek fel Veliko Tarnovóban, régészeti ásatások során. Történészek és történelmi dokumentumok szerint 1588-ban a jelenlegi templom helyén eredetileg katolikus templom állt, amelyet Bulgáriában élő örmények alapítottak, akik a 17. században építették a Szent Mária Astvatsinsin templomot.

Az örmények főként a kereskedelem, az ipar, az építőipar, a szállítás, a pénzügy és az oktatás területén vesznek részt.

Várnában élt *Zoravar Andranik*, akinek háza a Bulgáriai Örmények Szövetsége erőfeszítéseinek köszönhetően ma múzeum.

2015-ben a Bolgár Köztársaság parlamentje határozatot fogadott el, amelyben elismerte és elítélte az örmények április 24-i tömegmészárlását, azonban a népirrás kifejezést nem említették.

CANADA

Az örmények a 19. század végén kezdtek letelepedni Kanadában. Betelepülésüket az I. világháború előtt elsősorban az Oszmán Birodalomban élő örmények helyzete, az Egyesült Államokból érkező örmények kivándorlása, a kanadai ipari fejlődés és a munkaerő-szükséglet mozgatta.

A Kanadában letelepedett első örmények közé tartozik Garabed Nergarian, akit az első örmény bevándorlónak tartanak, aki 1887-ben telepedett le az ontariói Port Hope-ban, *A. Shaheen*, aki 1890-ben ásványkutatót végzett Észak-Ontarióban, valamint *Aziz Safarian*, aki itt telepedett le. Quebec 1904-ben.

1892-ben 37 örmény, 1895-ben mintegy 100 örmény vándorolt Kanadába. Kezdetben örmények munkásként érkeztek Kanadába, a Kanadát a Csendes-óceán partjaival összekötő kanadai csendes-óceáni vasút építésén dolgoztak. A 19. század végén azonban az örmény bevándorlók családjukkal együtt érkeztek Kanadába az Oszmán Birodalomban az örmény lakosság ellen állandósult erőszak következtében.

Az örmény népirrás előtt Kanadában az örmények száma 1800 volt. Többnyire Kigi, Van, Mush, Kharberd (Harpoor), Yerznka (Erzincan) származásúak voltak és főleg Brantford, Hamilton, St. Catharines, Preston ipari központjaiban telepedtek le.

Az örmény népirrás után az örmények kivándorlása csökkent, mivel a kanadai kormány ázsiaiként kezelte az örményeket, és korlátozta beutazásukat az országba. Kivételt jelentett 100 (8-12 éves) örmény árva belépése, akiket a kanadai

kormány külön engedélyt kapott. 1923-1924-ben a Görög Korfu szigetén lévő árvaházból hozták Kanadába a Kanadai Örmény Segélyszervezet erőfeszítései révén, és az ontariói Georgetown árvaházi-gazdálkodó iskolájában telepedtek le (innen a „Georgetown Boys” elnevezés).

A kanadai bevándorlási statisztikák szerint 1900-1930 között 3100 örmény érkezett Kanadába, 75%-uk Ontarióban, 20%-a Quebecben, a többiek pedig különböző városokban telepedtek le. Kanadában 1948-ig a bevándorlási törvények tiltották a migránsok tömeges belépését. 1931 és 1949 között mindössze 74 örmény vándorolt Kanadába.

A helyzet a második világháború után megváltozott. 1946-ban Kanada csatlakozott a Migránsok Nemzetközi Bizottságához, és elkötelezte magát, hogy sok Európából deportáltat fogad be. Az 1948-ban megalakult Kanadai Örmény Kongresszus erőfeszítései révén több ezer örmény érkezett Kanadába. Az 1970-es években az örmények száma elérte a 30 000-et. Számuk elsősorban a Szíriából, Libanonból, Egyiptomból, Törökországból, Görögországból, Szovjet Örményországból, majd a Harmadik Örmény Köztársaságból érkező kivándorlók miatt nőtt.

A közösség nemzeti életét megalakulása óta a nemzeti politikai pártok helyi szervezetei (mint pl. SDHP, ARF, ADLP), honfitársi, jótékonyági, kulturális, sport-, ifjúsági szervezetek, mint például a Konstantinápolyi Örmény Kulturális Szövetség, Jereván. Erebuni kulturális-honfitársi szövetség Örményországból kivándorlók számára, „Raffi” kulturális unió a perzsa örmények számára, Zeytun Honfiszövetség, Montreali Egyiptomi Örmény Szövetség, AGBU fiókjai, ARS, New Generation, Tekeyan, „Hamazkayin” Kulturális Társaság, Homemenetmen, Szövetség Kanadai

Örmény Diákok, ARF Ifjúsági Szövetség, Örmény Nemzeti Bizottság, a „Hayastan” All Armenian Fund kanadai fiókja, az Artsakh Alapítvány, a Kanadai-Örmény Üzleti Tanács, a Malkhassyan Institute, a Zoryan Institute for Contemporary Armenian Research and Documentation és más szervezetek.

Vannak még színházi és művészeti csoportok, táncegyüttesek, kórusok, örmény napilapok, hetilapok és folyóiratok.

Kanadában az örmények aktívan részt vesznek az ország gazdasági, kulturális és tudományos életében. A híres örmények közé tartozik *John Basmajian* orvos, *Albert Safarian* közgazdász, a szerves kémia professzora, *Stepan Hanessian* feltaláló, *Ara Mouradian* fizikus, *Arshavir Gunjian* asztrofizikus, *Haroutiun Arzoumanian* radiológus, *Zaven Mesrobian* iparos, *Ke-vork Baghdjian* történész, *Canadig Sarafian* parlamenti képviselő diplomata. *Sarkis Assadourian* kanadai-örmény parlamenti csoport és mások.

Az ország kulturális életében a következő örmények ismertek: *Arman Tatosian* Kanadai Királyi Művészek Társaságának tagja és *Anahit Aprahamian* művész, *Yousuf Karsh*, *Artin Cavouk* világhírű fotósok, *Atom Egoyan* filmrendező, *Norair Artinian* és *Krikor Shahverdian* zongoristák, karmesterek *Raffi* és *Nurhan Arman* és mások.

Kanadában működnek az Örmény Apostoli Egyház és a Kilikiai Nagy Ház Katolikus egyházmegyéi. Az örmény katolikus és evangélikus közösségeknek is megvannak a maguk templomai, oktatási és kulturális intézményei. Az első örmény Szent Gergely Világosító templom 1930-ban épült Szent Katalinban

1957-ben a kanadai hatóságok hivatalosan elismerték az Örmény Apostoli Egyházat. *Torkom Manoogian* érsek, az Amerika keleti egyházmegye primása és

az egyházmegyei tanács határozatával 1967-ben létrehozták a Kanadai Örmény Egyház vikáriusát, és vikáriust neveztek ki.

Az Örmény Apostoli Egyház kanadai egyházmegyéjét 1984-ben alapította *Vazken I Baljian* patriarchális kontakionja. Az egyházmegye megalapítása előtt az Egyesült Államok keleti egyházmegyéje szervezte meg az örmény közösséget.

Az első örmény iskolát Kanadában 1919-ben alapították St. Catharinesben, és az Armen-Quebec Alex Manoogian School (az AGBU alapította 1970-ben, Montreal) volt az első napi örmény iskola Kanadában. Ezenkívül az 1970-es években Kanadában állami fenntartású örmény napi középiskolákat hoztak létre. Jelenleg a „Narek”, az ARS, az Armen Quebec Alex Manoogian School, a szombati és a vasárnapi iskola működik.

2003-ban az örmények száma 60-65 000 volt. Ma körülbelül 90 000 örmény él Kanadában. Leginkább Montrealban, Torontóban, Vancouverben, Quebecben, St. Catharinesben, Ottawában és más városokban élnek. A kanadai örmény közösség többnyire a Közel-Keletről érkezett első és második generációs bevándorlók-ból áll, ez magyarázza az örmény nyelvű lakosság nagy százalékát. Vannak a harmadik és negyedik generáció képviselői is, akik szinte teljes egészében angolul vagy franciául beszélnek. A főként a Közel-Keletről – legutóbb Szíriából – érkező bevándorlás miatt a kanadai örmény közösség tovább növekszik.

A kanadai örmények nagyrészt az iparban, a tudományban, a csúcstechnológiában, a kereskedelemben, a pénzügyekben és a közigazgatásban, valamint az egészségügyben vesznek részt.

Kanada multikulturális politikát folytat, ösztönzi a kisebbségek nemzeti identitásának megőrzését, és pénzügyi támo-

gatást nyújt a közösségeknek, köztük az örmény oktatási intézményeknek.

Vannak örmény terek, parkok, emlékművek, khachkarok (keresztkövek), utcák Kanada különböző városaiban, például Montrealban, Yorkban, Torontóban, Lavalban, Vancouverben és másutt.

CHILE

A chilei örmény közösség az 1920-as és 1930-as években jött létre, az örmény népiertás túlélőivel. A második világháború idején több mint 100 örmény élt Chilében, főleg Santiagóban.

Az 1950-es években az örmények elkezdtek vándorolni Chilébe Görögországból, Törökországból, Palesztinából, valamint a Közel- és Közel-Keletről.

Jelenleg 1000-1300 örmény él Chilében (jelentős részük beszél arabul). Santiago mellett Osornóban, San Bernardóban, Puente Altóban és más városokban is vannak örmények. Az ott élő örmények többnyire gyárosok és kereskedők.

Az örmény lakosság a Chilei Örmény Közösség (Colectividad Armenia de Chile) köré szerveződik. 2019-ben a Hay Dunt felavatták Santiago Pedro de Valdivia Norte negyedében, ahol társadalmi és vallási tevékenységeket tartanak. A Hay Dunnak otthont adó, 1950-es években épült kastélyt *Diego Baloian* chilei örmény építész újította fel.

A közösségnek futballcsapata és kórusa van. A közösségnek van egy „Örményország” nevű weboldala is.

Puerto Williams városában van egy hacskar az Örményország nevű téren. Valamint számos emlékmű, amelyet az örmény népiertás áldozatainak emlékére állítottak.

A Chilei Nemzeti Kongresszus 2007. június 5-én elismerte az örmény népiertást. 2016 áprilisában Chile elítélte Azerbajdzsánt Hegyi-Karabagh megtámadásáért.

Édentől keletre: Örményország (részlet)

Az örmények állítják, hogy már akkor kávéztak, amikor a törökök azt sem tudták, a kávéat eszik-e vagy isszák. Szurcsnak hívják, ami annyit tesz, hogy szürcsölt- máshogy nem is lehetne meginni, mivel tűzforró. Kávéfőzője csak barbároknak van, aki igazi feketelevesre vágyik, az a nagyon finomra őrölt kávéat cukorral együtt beleteszi egy rézkannába, ráönti a vizet, s nagyon lassan felforralja. A bennszülöttek szinte mindig cukorral (kagtszr) isszák, de lehet cukor nélkül is kérni (dar’), bár az már istenkáromlás.

Aki a jövőre kíváncsi, kávézaccból jósolhat. A galambra emlékeztető paca boldog házasságot jelent, az ágy alakú folt hosszú betegséget. Aki ollót lát, veszekedésre számíthat, a kígyó intrikát jelez, a korona sikert, a gyertya pedig esküvőt. Szerencsés esetben egy kedves helyi ingyen is a jövőbe lát, de egyre több helyen vannak Jerevánban a hivatásos kávézaccolvasók, akik egy kis csésze fordítgatásért 10 eurót is elkérik.

Megjelent: <http://lafemme.hu/>

TARTALOM

Örmény egyházi ünnepeink: Pünkösöd – <i>Zsigmond Benedek</i>	1
Dr. Ashot Smbatyan lett Örményország magyarországi nagykövete	2
Semjén Zsolt Örményországban találkozott Nikol Pasinján miniszterelnökkel	2
Újra van magyar nagykövet Örményországban	3
Az örmény pátriárkával találkozott Semjén Zsolt	4
Dr. Issekutz Ákos tárgyalta a Matenadaranban	4
Saragán-gondolatok - Elhunyt Dr. Sasvári László – <i>Fabók Dávid</i>	5
Rangos elismerésben részesült Kovács Bálint armenológus, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója	7
Genocidium megemlékezés és koszorúzás az Orlay utcában	8
Központi megemlékezés a Genocídiumról	8
Emeljük fel szívünket! A Geghard Énekegyüttes koncertje – <i>Fabók Dávid</i>	9
Az örmény genocídiumra emlékeznek az örmény katolikus és magyarörmény közösségekben	11
Örmény katolikus hírlevél	12
Találkozó Csíkszépvízen	14
Az örmény katolikus közösség ünnepe Szamosújváron – <i>Riti József Attila</i>	15
Családi Piknik a Bókay-kertben	16
Rövid beszámolók az elmúlt időszak eseményeiről	17
A Margit-híd összeomlása a világháborúban – <i>Marosváryné Csabonyi Éva</i>	18
Világosító Szt. Gergely és Krisztus világossága – <i>Zsigmond Benedek</i>	20
Örmény napot terveznek a Skanzenben – <i>Fabók Dávid</i>	23
Az Első Örmény Köztársaság kálváriája 1. – <i>Szabó Krisztián</i>	24
Örmény diaszpórák a világban - 2	26
Édentől keletre: Örményország (részlet)	30

**ÖRMÉNY
CSALÁDNEVEK**

A folyamatosan bővülő online adatbázis felsorolja az örmény családok nevét, magyarázattal szolgál a nevek eredetére, jelentésére és az évszázadok során történt módosulásaira is.

www.ormenycsaladnevek.hu

Szorgos kezek készítik a nemezelt virágokat és tündéreket az Örmény Pikniken

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület** székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel./Fax: 06(1) 201-1011

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Elnök: dr. Issekutz Ákos

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - FÜZETEK

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa.

A kiadványt támogatja:

KÉSZÜLT MAGYARORSZÁG
KORMÁNYÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL

2023.

Nyilvántartási szám: CE/13136-3/2017

Főszerkesztő: dr. Issekutz Sarolta

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta - Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Munkatársak: Balogh Jenő, dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, magyar.ormeny@t-online.hu

Tördelés: Balogh Réka

Nyomdai munkák: Dunakult Kft.